

DOI: [https://doi.org/10.18524/2410-2601.2025.2\(44\).354278](https://doi.org/10.18524/2410-2601.2025.2(44).354278)

УДК 009:168.522

Олександр Афанасьєв

ORCID: 0009-0006-3605-3931

ЕКЛЕКТИКА ЯК РІЗНОВИД ГАРМОНІЇ В КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

Еклектика має позитивну конотацію, коли стає гармонійною. В еклектиці гармонія реалізується через узгодженість, ритм, баланс елементів, спільну ідею, концепт, який об'єднує різні елементи в єдину систему, завдяки чому впорядковується різноманіття і попри зовнішню суперечливість, еклектичні поєднання можуть виглядати цілісно і природно.

Ключові слова: еклектика, гармонія, концепт, цілісність

Термін «еклектика» завжди викликав суперечливі реакції. Для одних він був синонімом нерозвиненого, невибагливого смаку, уособленням хаосу, безсистемним, неупорядкованим поєднанням різнорідних стилів, ідей і форм, що розумілось як відсутність гармонії. Для інших він асоціювався зі свободою творчості, креативністю, сміливістю художнього мислення, тонким смаком, специфічною упорядкованістю і своєрідною гармонією. Тому в одних випадках еклектика рівнозначна недогляду, помилці, яку бажано виправити [Сніжко 2014], зокрема, щоб уникнути плутанини, хаосу. В інших випадках вона асоціюється з надмірною хаотичністю, дисгармонією, дисбалансом, що є викликом, епатажністю, нерідко для того, щоб привернути увагу [Журба 2014; Волкова 2022], що не має тривалого характеру. В третій – з особливим художнім стилем, стилістичним напрямком, наприклад в архітектурі [Давідіч 2019; Мардер 1995], коли еклектика рівнозначна гармонії. Очевидно, що у самій природі еклектики закладений певний внутрішній конфлікт, особливо стосовно її відношення до гармонії. Тут виникає досить багато питань відносно позитивних чи негативних конотацій, різновидів, співвідношення порядку і хаосу, розуміння системності тощо, головне з яких: чи може бути еклектика гармонійною? Пошук відповіді на нього і є метою статті.

Термін «еклектика» походить від грецького слова «eklegein» – обирати і означає підхід, за якого митець або мислитель не дотримується одного стилю або системи, а вибирає елементи з різних стилів або учень, певним чином їх поєднуючи. У мистецтві, архітектурі, дизайні, моді еклектика проявляється як змішування стилів, епох, форм, матеріалів, ідей. Це може бути поєднання класики з модерном, мінімалізму з бароко, етнічних мотивів з технологічною естетикою. Вікіпедія, як і різноманітні словники [Сучасний тлумачний словник української мови 2017], визначає еклектику як «механічне поєднання в одному вченні різнорідних, органічно несумісних елементів, які запозичуються з протилежних концепцій» [Еклектизм 2025], що створює недвозначну негативну конотацію. Проте у багатьох випадках еклектика має позитивну конотацію, особливо в живописі та архітектурі. Скажімо, видатні архітектори Фердинанд Фельнер і Герман Гельмер, які

спроєктували багато театрів в Європі, зокрема в Україні, особливо неперевершений оперний театр в Одесі, були свідомими прихильниками еkleктизму.

Зовні еkleктика часто виглядає як різноманіття, інколи навіть перевантаження. Останнє особливо помітно у живописі метамодекна [Афанасьєв 2022]. Але чи обов'язково таке різноманіття і перенасиченість є ознакою дисгармонії?

Слід підкреслити, що ключовим у визначенні еkleктики є слово «обирати». Навіть у своєму первинному значенні еkleктика не означає безладного змішування, хоча це іноді трапляється, а скоріше передбачає свідомий, вибірковий підхід. Це принцип, за яким із різних ідей, систем, стилів береться те, що є цінним і доречним і часто створюється нова ідея, нова система, новий стиль, нова гармонія.

Зазвичай вважають, що гармонія – це порядок, системність, симетрія та єдність стилю. Використання певного стилю потребує відтворення, повтору, однаковості елементів та їхніх зв'язків, які систематизовані даним стилем. Відсутність такої однаковості означає відхід від стилю, що часто асоціюється з дисбалансом, безсистемністю, дисгармонією. Тому у масовій свідомості панує спрощене розуміння гармонії: інтер'єр повинен бути в одному стилі, людині треба мати «цілісний» характер без протиріч, мистецтво має вкладається в межі чітких канонів.

Проте гармонія не обов'язково означає однаковість. Справжня гармонія рідко буває абсолютно рівною й гладкою. Вона швидше нагадує музику, де різні ноти, тембри й ритми творять єдине звучання. Якби всі звуки в мелодії були однаковими, ми б отримали не гармонію, а монотонність. У природі людина знаходить гармонію у різноманітті форм життя, кольорів, ритмів, процесів. Так й у візуальному мистецтві, дизайні, літературі або людському характері гармонія народжується не з тотожності, а з узгодженості різного.

Дуже багато залежить від вихідного принципу споглядання. Наприклад, системність, яку часто пов'язують з гармонією, залежить від системоутворюючого елемента, концепту. Це означає, що будь-яке поєднання елементів може бути системним, якщо вдається створити або виявити певний концепт, який і робить дану сукупність системою, а отже гармонійною.

Таким чином, еkleктика може бути гармонійною, якщо між її складовими існує певний внутрішній зв'язок, який може бути прихованим, або не відразу впадати в очі, оскільки домінує очікування знайомого стилю, порядку, знайомої, звичної системи. Гармонія тут виникає не через подібність елементів, а через їхню узгодженість, ритм, баланс, спільну ідею, концепт.

Не всяка еkleктика є вдалою. Без чіткого задуму, смаку та відчуття міри змішування стилів легко перетворюється на хаотичне нагромодження. У таких випадках різні елементи не підсилюють одне одного, а вступають у візуальний, смисловий чи емоційний конфлікт. Наприклад, інтер'єр, де поруч опиняються масивні класичні меблі, ультрасучасні пластикові форми та яскравий етнічний декор без жодної об'єднаної логіки, може викликати

втому й роздратування. Людське око шукає структуру, систему, концепт як своєрідну опору, і коли цього не знаходить, виникає відчуття безладу, хаосу, дисгармонії. Отже, головною загрозою еклектики є не різноманіття як таке, а відсутність концепту, або ширше – концепції. Тобто, невдалою еклектика стає тоді, коли втрачає свою осмисленість. Якщо елементи поєднуються не за внутрішньою логікою, а випадково, вона справді перетворюється на хаос. Але коли за змішуванням стоїть ідея, концепція, відчуття міри й смаку, то еклектика здатна стати формою гармонії нового типу.

Це може стосуватись навіть такого радикального різновиду еклектики як ф'южн, який з'єднує абсолютно різні мотиви, стилі, напрямки, технології. Він знаходить свої прояви у дизайні, коли змішуються різні технології, в архітектурі, коли поєднуються різні стилі, у музиці, коли зливаються різні жанри, навіть у кулінарії, коли у ф'южн-кухні поєднуються різні кулінарні традиції. Деякі стилі, особливо в архітектурі, самі по собі є еклектичними, особливо в перехідні історичні періоди. Перш за все це стосується стилю модерн, зокрема на початку його становлення. Але, все ж таки, він зберігає певну гармонію, бо в ньому існують межі еклектичного поєднання. Стиль ф'южн іноді переходить ці межі. Своєрідним проявом ф'южн можна вважати заднім числом, оскільки цей термін тоді не уживався, прибутковий будинок Заблудовського в Одесі на вулиці Гоголя 14, так званий будинок-калейдоскоп, побудований у 1890 році. Величезна перенасиченість фасаду досі є предметом суперечок фахівців стосовно правомірності такого еклектичного поєднання. Деякий час він вважався навіть взірцем відсутності смаку, хоча вірогідному автору цієї архітектурної будови Павлу Клейну аж ніяк у смаку не відмовиш. Можливо, споглядач просто не бачить того системоутворюючого концепту, який відповідає за гармонію?

Загалом, еклектика здобула своє право на почесне місце перш за все саме у архітектурі, хоча і не відразу і не без супротиву. Вона реалізувалась як художній засіб, що ґрунтується на поєднанні елементів різних історичних стилів у межах однієї споруди або ансамблю. Еклектика набула розповсюдження у XIX столітті як негативна реакція на строгі канони класицизму та як наслідок активного розвитку науки, техніки й зростання інтересу до історичної спадщини. Архітектори отримали можливість вільно інтерпретувати минулі епохи, створюючи нові, оригінальні образи.

Основною рисою еклектики в архітектурі є свідоме змішування форм, декоративних мотивів і конструктивних рішень, запозичених з різних стилів, а саме з готики, ренесансу, бароко, рококо, класицизму та інших. Важливо підкреслити, що таке поєднання не було хаотичним: архітектори прагнули гармонії, добираючи елементи відповідно до функції будівлі та її художнього задуму. Завдяки цьому еклектичні споруди часто відзначаються пишністю, багатством декору й виразною індивідуальністю.

Важливу роль у поширенні еклектики відіграв розвиток нових будівельних матеріалів і технологій, зокрема металу та скла, що розширило архітектурні можливості. Це дозволяло створювати складні конструкції,

великі простори та фасади з багатим оздобленням, використовуючи надбання минулого. Еклектика активно застосовувалася при зведенні театрів, вокзалів, банків, прибуткових будинків і палаців, адже саме ці споруди мали справляти враження престижу та могутності. На території України прикладами еклектики є багато будівель кінця XIX – початку XX століття у Києві, Львові, Одесі, Харкові. Вони поєднують європейські стилістичні традиції з місцевими особливостями, що надає їм неповторного характеру та культурної цінності.

Отже, еклектика в архітектурі стала важливим етапом розвитку мистецтва будівництва. Вона навчила архітекторів творчо працювати з історичною спадщиною, поєднувати різні стилі та шукати нові художні рішення. Незважаючи на критику за відсутність «чистоти стилю», за відсутність смаку, і навіть незважаючи на поширення принизливого терміну «жалюгідна еклектика», еклектика залишила по собі значну кількість унікальних споруд, які й сьогодні формують архітектурне обличчя багатьох міст. Мабуть, з розвитком і урізноманітненням будь якої діяльності еклектика, як поєднання різноманітних форм і підходів, виникає закономірно і втрачає негативні конотації.

Як реакцію на негативне визначення еклектики, деякі її поборники навіть назвали її особливим новим стилем в архітектурі. Дехто і зараз так вважає, хоча еклектика не має єдиної формальної мови на відміну, скажімо, від готики чи ренесансу. Інші, щоб уникнути небажаних конотацій, почали використовувати поняття «історизм» [Лінда 2013], підкреслюючи свідоме звернення до стилів минулих епох і їхнього відтворення в нових умовах, що все одно без еклектики було неможливо. Так з'явилися неоготика, неоренесанс, необароко тощо, де еклектика вочевидь присутня. Проте історизм зазвичай орієнтувався на один обраний стиль, а еклектика дозволяла поєднання кількох історичних стилів в одній споруді. Тобто, еклектика надавала ширші можливості для вільного комбінування минулого та й сучасного.

Своєрідним розквітом еклектики став модерн (ар-нуво), який виник наприкінці XIX століття зокрема як своєрідна реакція на історизм. Архітектори модерну вважали історизм надто залежним від історичних стилів і прагнули створити новий, сучасний стиль. Вони відмовлялися від прямого цитування минулих епох і зверталися до природних форм, асиметрії, плавних ліній та нових матеріалів, хоча й використовували мотиви різноманітних стилів в різних комбінаціях. Явним проявом еклектики в модерні стало вільне комбінування стильових форм та експериментування з композицією.

В багатьох світових архітектурних шедеврах панує еклектика. Можна згадати Оперу Гарньє в Парижі, де поєднуються бароко, ренесанс та класицизм, Рейхстаг у Берліні, де вбачаються риси неоренесансу, бароко та класицизму, Віденську Рінгштрассе, що є цілим ансамблем еклектичних будівель. Значне місце посідає еклектика в архітектурі України. Це і

Володимирський собор в Києві, де поєднані візантійські, романські і неоруські мотиви. Це і будинок з химерами в Києві, де співіснує модерн з елементами необароко і символізму, оперний театр у Львові як синтез ренесансу, бароко та класицизму.

Особливе місце тут займає Одеса як, мабуть, найбільш еклектичне місто України, особливо в забудові кінця XIX – початку XX століття. Перш за все це Одеський національний академічний театр опери та балету, де поєднались необароко, ренесанс і класицизм, будинок Русова, в якому поєдналися бароко, ренесанс та модерн, Пасаж з італійським ренесансом і бароко, прибуткові будинки на Дерибасівській і Рішельєвській з поєднанням класицизму, неоготики, неоренесансу і варіативністю фасадів у межах одного кварталу та багато інших.

Одеська еклектика проявилась не лише в архітектурі. Вона втілилась у специфічному одеському мові, де поєдналися не тільки слова різних мов, але й інтонації і наголоси, навіть у специфічній одеській кухні, де гармонійно співіснують борщі і фарширована риба, вареники і плацинди, і звичайно у особливому одеському гуморі. Саме еклектика дала специфічну культурну одиницю – Одесу.

Гармонійна еклектика не заперечує різноманіття, вона його впорядковує. Гармонійна еклектика починається саме з концепту, або, іншими словами, тієї ідеї, яка об'єднує різні елементи в єдину систему. Такими концептами можуть бути: спільна кольорова гама, єдиний ритм або пропорції, повторювані мотиви, домінування одного стилю над іншими, загальний настрій, функціональна мета тощо. Попри зовнішню суперечливість, такі поєднання можуть виглядати цілісно й навіть природно, якщо в них збережено баланс.

У мистецтві еклектична гармонія проявляється у здатності синтезувати різні епохи, культурні коди та стилістичні рішення. В архітектурі гармонійна еклектика часто постає як синтез традицій і новаторства. У дизайні вона проявляється як спосіб створити унікальний, «живий» простір, що відображає багатогранність особистості. У дизайні інтер'єрів класика вбачається поруч із лофтом, антикваріат поруч із мінімалізмом. У моді вона відображає сміливе поєднання текстур, культурних кодів і часових пластів, уживання етнічних мотивів разом із високими технологіями. У культурі загалом еклектика стала мовою постмодерну, де немає єдиної істини, зате є безліч інтерпретацій. В свою чергу метамодерн, відхилиючи крайнощі постмодерну, зберігає еклектику, надаючи їй нових цікавих форм [Афанасьєв 2022].

Цей своєрідний дух гармонійної еклектики у сучасній культурі проковує митців на використання у творчості міфологічних образів і сюжетів, що стало частим прийомом у художній творчості представників метамодерну. Саме тут вбачається один із варіантів проголошеної ним осциляції як коливання між крайнощами, наприклад, романтизму та реалізму або почуттями та розумом. Міфічні образи вміщують у зображення реальних

сцен як реальні об'єкти. Такий прийом, з одного боку не новий в живопису. Можна згадати «Концерт» («Музиканти») Караваджіо або «Пейзаж з Поліфемом» чи «Танок під музику часу» Пуссена, коли зображуються реальні сцени чи пейзажі з присутністю міфологічних персонажів. Але там вони мали символічне значення, їх реально як би не було, вони є знаком, символом, алегорією якоїсь ідеї. На відміну від цього сучасне зображення міфологічних персонажів є новим явищем в живописі, бо вбудовано в сюжет художнього полотна саме як частина реальності [Афанасьєв 2022]. Об'єднуючим концептом такого еkleктичного поєднання є символ, алегорія не окремого персонажу, а всього художнього твору. Його і треба читати як цілісність. В такому випадку інтерпретацій твору стає досить багато, і однозначному трактуванню він вже не підлягає. Саме тому на перший план виходить осциляція як метамодерністський метод розуміння живописного твору [Афанасьєв 2022].

Осциляція в такому випадку це постійне розгойдування між модерністською однозначністю і постмодерністською іронією, між серйозністю та сміхом, між ступором і активною дією, між страхом та ентузіазмом [Vermeulen, van den Akker 2010], між об'єктивністю і суб'єктивністю і взагалі між різноманітними інтерпретаціями.

Потреба в осциляції доповнюється ще й перенасиченістю живописного твору зайвими, на перший погляд, деталями, які посилюють еkleктичне враження. В живописних полотнах Адама Міллера або Біллі Норрбі спостерігаємо надскладне, явно надлишкове поєднання фігур, композицій, смислів, міфологічних, фантастичних і реалістичних образів. Саме ця еkleктичність провокує різноманітність інтерпретацій. А надмірність сюжетних побудов, як і еkleктичне поєднання реальних і міфологічних персонажів, дає змогу реалізувати проголошувану осциляцію і вибудувати різні інтерпретації, які, в свою чергу, зумовлюють діалог, дискурс, артикуляцію і уточнення певного знання. Згадана еkleктичність, що проявляється в міфологізованості і перенасиченості і реалізуються в осциляції, потребує пояснювальних текстів. Це є однією з вагомих причин того, що сучасні художники все більшою мірою публікують різноманітні літературні і навіть наукові тексти про свої полотна і твори колег [Афанасьєв 2024]. В полотнах і текстах метамодерну немає абсолютного реалізму, як і абсолютної вигадки, нещадної критики чи повного схвалення. Іронія, як і нова щирість на всьому шляху осциляції грає багатьма відтінками неоднозначності, тут і прямий алегоричний вислів, і завуальоване алегоричне висловлювання, через що еkleктично змішано і глузування, і його відсутність, і глузування над глузуванням. Однак, важливо підкреслити, що у творах метамодерну не знайти виключно однозначного сарказму, злісного глузування, цинічного висміювання. Не знайти не лише через відсутність однозначності, а й завдяки об'єднуючому концепту гуманності та загальнолюдських цінностей. Це робить еkleктику метамодерну гармонійною.

Людська особистість теж рідко буває «чистою» у стилістичному сенсі. У кожному з нас поєднуються раціональність і емоційність, традиції та прагнення до новизни, суперечливі бажання, страхи й мрії. Ми одночасно можемо бути сильними й вразливими, консервативними й відкритими до змін. Внутрішня гармонія при цьому не означає відсутність протилежностей. Вона означає здатність прийняти їх і знайти між ними рівновагу. У цьому сенсі людина є прикладом еkleктичної гармонії за своєю природою.

Наш час сам по собі є еkleктичним, це доба глобального змішування. Культури взаємодіють, стилі перетікають один в одного, інформаційні потоки переплітаються. Ми існуємо одночасно в локальних традиціях і глобальних тенденціях. Сучасне людство живе одночасно в реальному та цифровому просторах, споживає інформацію з різних культур, мислить фрагментарно, проявом чого є кліпове мислення. Не є рідкістю, коли сучасна людина поєднує християнську віру з язичними віруваннями, займаючись при цьому східними психопрактиками і медитаціями. І якщо раніше гармонію шукали в чистоті стилів, то сьогодні її дедалі частіше знаходять у складних, багатопшарових поєднаннях. Гармонія перестає бути «стерильною» й стає живою, динамічною, наповненою напругою та рухом. У цьому сенсі еkleктика – не просто художній прийом, а спосіб світосприйняття сучасного культурного простору.

Слід зауважити, що абсолютної гармонії, ймовірно, не існує ні в еkleктиці, ні в будь-якому іншому явищі людської культури. Гармонія завжди відносна, залежна від контексту, смаків, досвіду та очікувань спостерігача. Те, що для однієї людини є витонченим поєднанням, для іншої може здаватися несумісним. Проте саме в цій відносності й полягає цінність еkleктики: вона відкриває простір для діалогу, експерименту та самовираження.

В якості висновку зазначимо, що еkleктика може бути як хаотичною, так і цілісною. Усе залежить від задуму, балансу, внутрішньої логіки поєднання, системоутворюючого концепту. Гармонійна еkleктика – це не випадкове змішування, а свідоме мистецтво узгодження різного.

Список використаної літератури

- Афанасьєв, О., Василенко, І. (2022) *Метамодернові мандри: від іронії до метаіронії*, у: *Діа́га / Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології*, вип. 2(38). Сковородіана: мандри філософування – 2, Одеса, Акваторія, сс. 28–38.
- Афанасьєв, О. (2024) *Художня творчість і наукове дослідження*, у: *Діа́га / Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології*, вип. 1(41). Креативні індустрії в сучасній культурі, Одеса, Акваторія, сс. 8–16.
- Волкова, С. В. (2022) *Лінгвопоетичний еkleктизм у лінгвокультурологічній та лінгвосеміотичній перспективах*, у: *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*, сер. Філологія. Журналістика, т. 33 (72), № 2, Ч. 1, сс.100–105.

- Давідіч, Т. (2019) *Еклектика в архітектурі. Культурно-художні витоки та сучасне осмислення*. URL: [https://chtyvo.org.ua/authors/Davidich Tetiana/Eklektyka_v_arhitekturi_Kulturno-khudozhni_vytyky_ta_suchasne_osmyslennia/](https://chtyvo.org.ua/authors/Davidich_Tetiana/Eklektyka_v_arhitekturi_Kulturno-khudozhni_vytyky_ta_suchasne_osmyslennia/)
- Еклектизм (2025), у: *Вікіпедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BA%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%BC>.
- Журба, С. С. (2014) *Жанровий еклектизм українського авангардного роману*, у: *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського, сер. Філологічні науки (літературознавство)*, вип. 4.13, сс. 82–85.
- Лінда, С. М. (2013) *Історизм в архітектурі як форма художньої репрезентації категорії минулого*, у: *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*, Київ, КНУБА, вип. 34, сс. 69–82.
- Мардер, А. П., Євреїнов, Ю. М., Вечерський, В. В. та ін. (1995) *Архітектура: короткий словник-довідник*, Київ, Будівельник, 336 с.
- Сніжко, О. (2014) *Методологічний еклектизм у трактуванні сутності фінансової системи*, у: *Міжнародна економічна політика*, № 2, сс. 99–119.
- Сучасний тлумачний словник української мови* (2017) Львів, Навчальна література, 672 с.
- Vermeulen, T., van den Akker, R. (2010) *Notes on Metamodernism*, in: *Journal of Aesthetics & Culture*, vol. 2, pp. 1–14.

Oleksandr Afanasiev

ECLECTICISM AS A TYPE OF HARMONY IN THE CULTURAL SPACE

The term “eclecticism” refers to an approach in which an artist or thinker does not adhere to a single style or system, but selects elements from different styles or schools of thought, combining them in a certain way. In art, architecture, design, and fashion, eclecticism manifests itself as a mixture of styles, eras, forms, materials, and ideas. But eclecticism does not mean a disorderly mixture, although this sometimes happens, but rather implies a conscious, selective approach. It is a principle whereby what is valuable and appropriate is taken from different ideas, systems, and styles, and often a new idea, a new system, a new style, and a new harmony are created.

Eclecticism can be harmonious if there is a certain internal connection between its components, which may be hidden or not immediately obvious, since the expectation of a familiar style, order, and familiar, habitual system dominates. Harmony here arises not because of the similarity of elements, but because of their coordination, rhythm, balance, common idea, concept.

Harmonious eclecticism does not deny diversity; it organizes it. Harmonious eclecticism begins with a concept, an idea that unites different elements into a single system. Such concepts can be: a common color scheme, a single rhythm or proportions, repeated motifs, the dominance of one style over others, a general

mood, a functional purpose, etc. Despite their apparent inconsistency, such combinations can look coherent and natural if they are balanced.

Eclecticism takes on a negative connotation when it loses its meaning, when elements are combined not according to internal logic but randomly, turning into chaos. But if there is an idea, a concept, a sense of proportion and taste behind the mixing, then eclecticism can become a new form of harmony.

Eclecticism has earned its place of honor primarily in architecture, although not immediately and not without resistance. It was realized as an artistic means based on the combination of elements of different historical styles within a single building or ensemble.

In culture in general, eclecticism has become the language of postmodernism, where there is no single truth, but there are many interpretations. In turn, metamodernism, rejecting the extremes of postmodernism, preserves eclecticism, giving it new and interesting forms.

Harmonious eclecticism is not a random mixture, but a conscious art of harmonizing different things.

Keywords: eclecticism, harmony, concept, integrity.

References

- Afanasiev, O., Vasylenko, I. (2022) *Metamodernovi mandry: vid ironii do metaironii* [Metamodern wanderings: from irony to meta-irony], in: *Дόξα / Doxa. Zbirnyk naukovykh prats z filosofii ta filolohii*, vyp. 2(38). Skovorodiana: mandry filosofivannia – 2, Odesa, Akvatoriia, pp. 28–38.
- Afanasiev, O. (2024) *Khudozhnia tvorchist i naukove doslidzhennia* [Artistic creativity and scientific research], in: *Дόξα / Doxa. Zbirnyk naukovykh prats z filosofii ta filolohii*, vyp. 1(41). *Kreatyvni industrii v suchasni kulturi*, Odesa, Akvatoriia, pp. 8–16.
- Volkova, S. V. (2022) *Linhvopoetychnyi eklektyzm u linhvokulturolohichnii ta linhvosemiotychnyi perspektyvakh* [Linguistic and poetic eclecticism from linguistic, cultural, and semiotic perspectives], in: *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho*, ser. *Filolohiia. Zhurnalistyka*, t. 33 (72), № 2, Ch. 1, pp. 100–105.
- Davidich, T. (2019) *Eklektyka v arkhitekturi. Kulturno-khudozhni vytyky ta suchasne osmyslennia* [Eclecticism in architecture. Cultural and artistic origins and contemporary interpretation]. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davidich_Tetiana/Eklektyka_v_arhitekturi_Kulturno-khudozhni_vytyky_ta_suchasne_osmyslennia/
- Eklektyzm* (2025) [Eclecticism]. Wikipedia. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BA%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%BC>
- Zhurba, S. S. (2014) *Zhanrovyi eklektyzm ukrainskoho avanhardnoho romanu* [Genre eclecticism in Ukrainian avant-garde novels], in: *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho derzhavnoho universytetu imeni V. O.*

- Sukhomlynskoho*, ser. *Filolohichni nauky (literaturoznavstvo)*, vyp. 4.13, pp. 82–85.
- Linda, S. M. (2013) *Istoryzm v arkhitekturi yak forma khudozhnoi reprezentatsii katehorii mynuloho* [Historicism in architecture as a form of artistic representation of the category of the past], in: *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia*, Kyiv, KNUBA, vyp. 34, pp. 69–82.
- Marder, A. P., Yevreinov, Yu. M., Vecherskyi, V. V. ta in. (1995) *Arkhitektura: korotkyi slovnyk-dovidnyk* [Architecture: A Short Dictionary-Reference Book], Kyiv, Budivelnyk, 336 p.
- Snizhko, O. (2014) *Metodolohichniy eklektyzm u traktuvanni sutnosti finansovoi systemy* [Methodological eclecticism in interpreting the essence of the financial system], in: *Mizhnarodna ekonomichna polityka*, № 2, pp. 99–119.
- Suchasnyi tlmachnyi slovnyk ukrainskoi movy* (2017) [Modern Explanatory Dictionary of the Ukrainian Language], Lviv, Navchalna literatura, 672 p.
- Vermeulen, T., van den Akker, R. (2010) *Notes on Metamodernism*, in: *Journal of Aesthetics & Culture*, vol. 2, pp. 1–14.

Стаття надійшла до редакції 1.08.2025

Стаття прийнята 1.09.2025